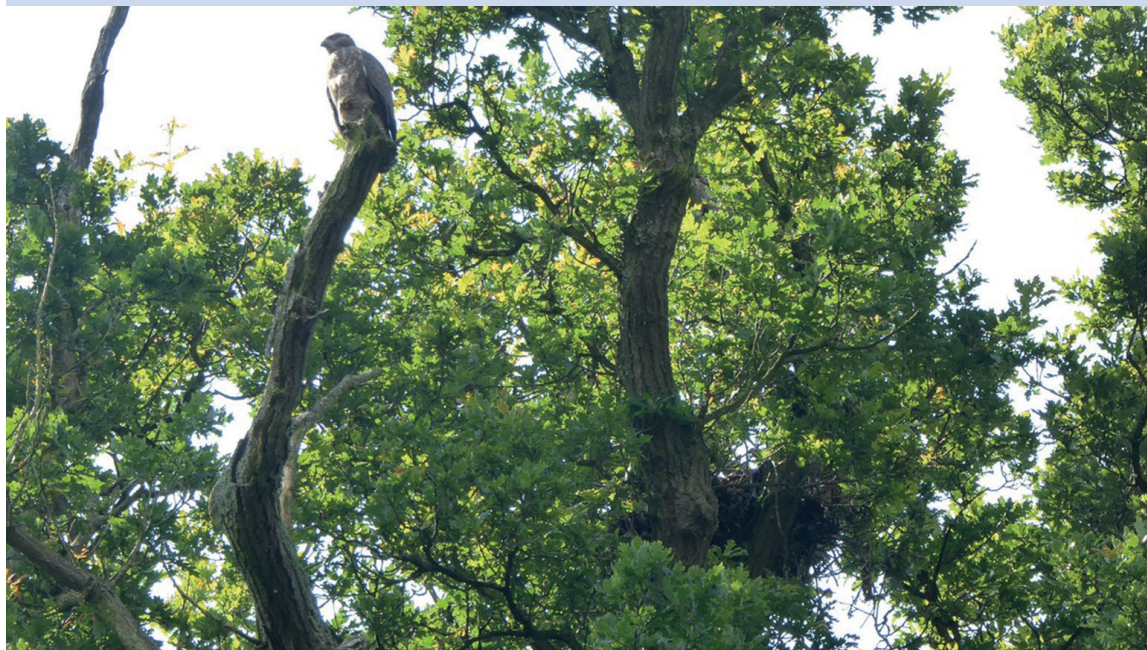

Broedvogelinventarisaties in de Haarlemmerhout

1990, 2000, 2010 en 2020

Afgelopen winter, toen ik bij Chris Brunner aangaf dat ik opnieuw in Vogelbos Eindhoven wilde inventariseren, zei hij dat er meer behoefte was aan een broedvogelinventarisatie in de twee andere delen van de Haarlemmerhout, de Grote (of Donkere) Hout en de Kleine Hout. De laatste BMP daar dateerde van 2010, dus dat is alweer tien jaar geleden. De adviescommissie Haarlemmerhout en Frederikspark en de gemeente laten komend jaar een nieuw beheerplan opstellen voor dit stadsbos en park. Vogels (en biodiversiteit in het algemeen) zijn daarbij een belangrijk thema. Hoog tijd dus om de gegevens te actualiseren.

Een van de [DRIE BUIZERDJONGEN](#) bij het nest in de Haarlemmerhout aan de Koningin Wilhelminalaan in 2016. Foto: Titi des Bouwrie

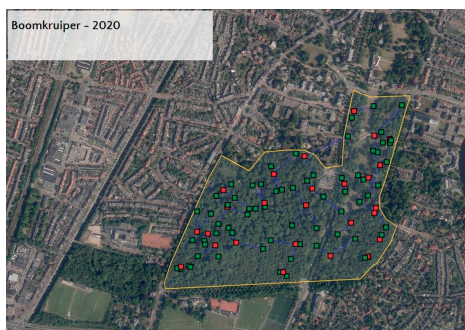
De tellingen

Toen ik mij aanmeldde voor plot 2757 bij SOVON en toegang kreeg tot Avimap, ontdekte ik dat er ook in 1990 en 2000 een BMP was gedaan in de Grote en Kleine Hout. (Vanaf nu ga ik voor het

gemak 'Haarlemmerhout' of simpel 'Hout' schrijven, maar u weet nu dat ik dan exclusief de Eindhoven bedoel. De Eindhoven is onderdeel van de Haarlemmerhout maar het wordt apart daarvan geïnventariseerd. Op de soort-

kaart van de Boomkruiper kunt u zien om welk gebied het precies gaat.) Dat kwam mooi uit natuurlijk, want nu zouden we vier tellingen hebben van telkens precies om de tien jaar. De tellers van die eerste twee inventarisaties waren Pim de Nobel, Eef van Huijssteden, Martin Hin, Marianne Zijdeveld en Hans Groot.

Dit voorjaar nam ik contact op met de tellers van 2010, Pim en Eef, om informatie in te winnen over het verloop van hun BMP en te horen of zij nog tips hadden. Zij waren enthousiast over een nieuwe telling en hebben mij met verschillende tellingen dit voorjaar geholpen. Dat was fijn en erg handig want de Haarlemmerhout is een groot, vogelrijk gebied. In je eentje is het onmogelijk om een telling af te ronden, voordat het alweer te licht is en de vogels stoppen met zingen en gaan foerageren. Dat is voor veel soorten een ongunstige omstandigheid om ze te inventariseren. Dus dan moet je de volgende dag (of in ieder geval zo snel mogelijk) weer het gebied in om het resterende deel te tellen. Met hulp van Eef en Pim konden we het gebied opsplitsen in twee delen en zo gezamenlijk de hele Haarlemmerhout op

TERRITORIA VAN BOOMKRUIPERS in de Haarlemmerhout. De groene vierkanten zijn de losse waarnemingen, de rode staan voor de territoria.

Foto: Avimap, overgenomen met toestemming van SOVOV

	1990	2000	2010	2020
Grauwe Gans	-	-	-	1
Nijlgans	1	2	8	4
Wilde Eend	-	-	3	2
Soepeend	-	-	1	-
Sperwer	-	-	1	-
Waterhoen	1	-	1	2
Holenduif	16	16	13	9
Houtduif	50	48	34	13
Turkse Tortel	2	3	1	-
Bosuil	2	1	2	1
Grote Bonte Specht	5	6	14	11
Groene Specht	-	1	1	1
Boomvalk	-	1	-	-
Halsbandparkiet	2	6	8	1
Grote Alexanderparkiet	-	-	6	-
Gaai	4	5	8	4
Ekster	3	2	5	1
Kauw	25	38	48	1
Zwarte Kraai	3	6	6	-
Glanskop	3	4	3	-
Pimpelmees	19	21	46	19
Koolmees	22	29	42	28
Staartmees	-	1	3	1
Tijftjaf	12	9	17	16
Zwartkop	10	12	21	34
Tuinfluit	2	-	2	-
Goudhaan	-	-	-	1
Vuurgoudhaan	-	-	1	-
Winterkoning	35	40	48	35
Boomklever	10	9	22	7
Boomkruiper	12	12	22	26
Spreeuw	-	1	-	-
Merel	57	51	90	77
Zanglijster	13	8	9	22
Grauwe Vliegenvanger	4	-	-	-
Roodborst	38	43	60	48
Heggenmus	4	2	5	4
Witte Kwikstaart	-	-	-	1
Boompieper	-	-	1	-
Vink	7	-	7	18
Appelvink	-	-	5	1
Putter	-	-	-	1
Groenling	4	-	1	-
Totaal soorten	28	27	36	30
Totaal territoria	366	377	565	390

TABEL 1: Aantal soorten en territoria in de Haarlemmerhout

dezelfde vroege ochtend inventariseren.

De resultaten

Deze herfst, na clustering van de waarnemingen, was het spannende moment

aangebroken om de gegevens van de vier jaren met elkaar te vergelijken (zie tabel 1) en te zien of er in de afgelopen 40 jaar grote wijzigingen zijn opgetreden in het vogelbestand.

Conclusies

Uit de resultaten blijkt dat er behoorlijke verschillen zijn in aantal soorten en territoria. Tevens zijn er opmerkelijke verschillen in aantallen binnen een soort over de jaren heen. Dit vraagt natuurlijk om verklaringen. Die kunnen bijvoorbeeld te maken hebben met (landelijke) trends, of veranderingen in het gebied.

‘De Hout is door de jaren heen wel drukker geworden met wandelaars en honden.’, zegt Titi des Bouvrie. Titi pleit, als erelid van de Vereniging Vrienden van de Haarlemmerhout, al jaren voor de aanplant van extra struiken en de aanleg van takkenrillen in cirkels om

zo stukken van het bos af te schermen voor bezoekers. Dat lijkt mij een goed plan en ik denk dat veel vogelsoorten ervan zullen profiteren.

Soorten als Kauw, Halsbandparkiet, Grote Alexanderparkiet en Zwarte Kraai werden tijdens de laatste tellingen nog slechts in kleine aantallen of zelfs niet waargenomen. Ook het aantal duiven is sterk afgenomen. Als mogelijke verklaring voor de afname van deze soorten, ook op andere plekken in Nederland, wordt wel eens de toename van de Havik geopperd. Maar landelijk is die soort volgens gegevens van SOVON juist aan het afnemen sinds 2010 en op Waarneming.nl vind ik nauwelijks meldingen van Haviken in de Hout. Buizerds worden tegenwoordig wel dagelijks in de Hout gezien en zij hebben in 2016 ook in de Hout gebroed. Maar zij staan niet bekend als predatoren van grotere zangvogels. Zou hun aanwezigheid toch

Een STAARTMEES. Foto: Boy van der Erf

	Teldagen*	Uur	Zonsopkomst	Ochtend	Avond	Nacht	F	M	A	M	J	J
1990	7	18	5	-	3	-	-	1	2	3	2	-
2000	9	25	7	-	2	-	-	1	4	2	1	-
2010	14	31	9	4	1	-	-	1	3	3	2	1
2020	11	25	7	1	1	1	2	2	2	3	1	-

TABEL 2: Bezoeken en bezoekduur van de verschillende inventarisaties

* Meerdere teldagen gelden als één telling als ze minder dan zeven dagen uit elkaar liggen.

een rol kunnen spelen bij de afname van deze vogelsoorten?

Soorten van opgaande begroeiing zoals Zwartkop, Zanglijster, Merel, Grote Bonte Specht, Boomkruiper en Vink vertonen juist een toename. Zou dat te maken kunnen hebben met veranderingen in de vegetatie over de laatste veertig jaar? Ik heb daar geen onderzoek naar gedaan en ik heb dat soort gegevens ook niet voorhanden.

Maar zijn deze gegevensreeksen überhaupt wel goed vergelijkbaar? Uit tabel 2 blijkt dat er ook grote verschillen zijn in de wijze waarop is geïnventariseerd. Er zijn verschillende BMP-ers aan het werk geweest, soms alleen, soms in tweetallen, die een verschillend aantal uren in het veld aan een inventarisatie hebben besteed en op verschillende momenten van de dag en in het jaar hun bezoeken hebben afgelegd. De hogere aantallen territoria en soorten in 2010 kunnen heel goed deels het gevolg zijn van een groter aantal teldagen en teluren.

Een basisbeginsel van de BMP-methode is natuurlijk dat jaren achtereenvolgend op dezelfde wijze wordt geïnventariseerd. Pas dan is de dataset goed vergelijkbaar. Dat in dit geval aan deze voorwaarde minder goed is voldaan, heeft natuurlijk veel te maken met de lange periode die tussen de tellingen ligt. Een goed ding is dat er weer geïnventariseerd is in de Haarlemmerhout. En ook volgend jaar wil ik opnieuw een inven-

tarisatie doen in dit gebied. Dan als activiteit van de Veldwerkcommissie waarbij leden die de BMP-cursus hebben gevolgd, en andere geïnteresseerden, gewoon eens bij een telling kunnen aansluiten om ervaring op te bouwen of om kennis te maken met inventariseren. In de volgende Fitis zult u daar meer over kunnen lezen. Ik heb veel zin in de komende BMP als Vogelwerkgroep-activiteit, maar ik voorzie nu al dat ook in 2021 de resultaten minder goed vergelijkbaar zullen zijn met de andere jaren. Ik sluit af met een mooie foto van een Staartmeesje. Die gaan we zeker volgend voorjaar weer in de Haarlemmerhout zien. En misschien bent u er dan ook bij?

■ Marcel Slaterus

Met dank aan Titi des Bouvrie, Pim de Nobel, Eef van Huijssteeden en Chris Brunner voor het aanleveren van gegevens en het kritisch meelezen en leveren van feedback.